

Verslag Uitvoeringstafel Zon op Dak

Opsteller: Veerle Smit

Datum: 30-09-21

Vertrekpunt uitvoeringstafel

De uitvoeringstafel wordt ingezet om het uitvoeringsprogramma van de Regionale Energiestrategie (RES) Noord-Holland Noord en Zuid te voeden. Hoe gaan we de ambitie uit de RES realiseren; met welke activiteiten, met welke betrokkenen en vooral ook, welke ondersteuning is daarvoor nodig?

Al met al leggen beide RES'en een forse ambitie neer op het gebied van zon op dak. Om deze ambitie te realiseren, zullen er verschillende knelpunten opgelost moeten worden. Hieronder in de kaders de knelpunten zoals uiteengezet in de gespreksnotitie. Tijdens de uitvoeringstafel Zon op Dak werden de verschillende knelpunten besproken. Onder de kaders kunt u de oplossingsrichtingen aangedragen tijdens de uitvoeringstafel vinden.

Algemene aandachtspunten

Tijdens de uitvoeringstafel werd benoemd dat het organiserend vermogen van het bedrijfsleven essentieel is bij realisatie van zon op dak. Daarvoor is algehele ontzorging nodig. Als gemeente moet je onder andere helpen met het opstarten van de organisatie. Er werd gezegd dat gemeenten veelal worden overspoeld met initiatieven. Als deelregio moet je de gemeente het niet helemaal laten uitvoeren. Het betrekken van ondernemersverenigingen en hen eigenaar laten worden van dit probleem is daarom ook van belang. Tegelijkertijd moet gehoor gegeven worden aan dat ondernemers het 'zelf' willen doen. Door goed uit te zoeken wat mogelijk is kan je gericht offertes aanvragen. Vervolgens is het belangrijk om de ondernemers ook een eigen keuze te laten maken. Daarnaast is het betrekken van een lokale coalitie wenselijk. Een goede organisatie van inwoners of ledenbestand is hierbij handig. Het is hierbij fijn als gemeente 1 loket heeft.

Tijdens de bijeenkomst zijn een aantal voorbeelden van publiek-private samenwerking bij zon op dak genoemd. Ten eerste het Duurzaam Ondernemersloket West-Friesland, waar via publiek-private co-creatie bedrijventerreinen worden geholpen met verduurzamen. Bij dit loket komen middelen vanuit gemeenten, provincie en ondernemer beschikbaar om via het loket ondernemers te helpen. Het is als voorbeeldproject benoemd door de provincie. Daarnaast werd de bedrijventerreinenaanpak in Amsterdam benoemd. Ze gaan hier in gesprek met ondernemers om in samenspraak de knelpunten in kaart te brengen. De zoncoalitie is vervolgens gevraagd om ondernemers op weg te helpen. Een haalbaarheidsstudie is een belangrijk onderdeel van het proces. Wel moet de waarde van scans duidelijk zijn; de belangrijkste beperkingen blijven (dak) constructie en verzekering.

Belangrijk is om samen op te trekken zodat niet elke gemeente de aanpak opnieuw hoeft uit te zoeken. Op het gebied van pilots, maar ook de mogelijkheden omtrent verplichting van zon op dak, is het dan ook goed om gezamenlijk in de regio op te treden.

1. Onvoldoende financiële prikkels of beperkt budget

Voor veel eigenaren van grote daken is het financieel gezien onvoldoende aantrekkelijk om zon op dak te nemen. Bijvoorbeeld omdat de investeringskosten vooraf te hoog zijn, de terugverdientijd te lang (grootverbruikers betalen relatief minder energiebelasting per kWh dan kleinverbruikers) of omdat de beschikbare gelden eerst in andere zaken geïnvesteerd worden. Daarbij speelt ook mee dat de gebruiker van het pand een andere partij kan zijn dan de eigenaar. Dat speelt bij scholen bijvoorbeeld een rol, waar het juridisch eigendom vaak in handen is van de gemeente en het economisch eigendom in handen van de school, maar ook bij veel bedrijven, waar het gebouw gehuurd wordt. De huurder heeft geen prikkel om zonnepanelen te leggen, en ook bij de vastgoedeigenaar is deze prikkel in beperkte mate aanwezig.

Er zijn wel manieren om dat aan te pakken. Vanuit het Rijk is er subsidie beschikbaar voor zon op dak en voor collectieve energie. De provincie Noord-Holland biedt verschillende subsidies aan voor verschillende doelgroepen, waardoor de financiële prikkel om te investeren groter wordt. Het is ook mogelijk om initiële kosten wat te verkleinen, bijvoorbeeld door het aanbieden van een quick scan, waardoor partijen snel weten of het voor hun dak mogelijk aantrekkelijk is om zonnepanelen te leggen.

Tijdens de uitvoeringstafels werd ten aanzien van financiering benoemd dat je het doel voor ogen moet houden; zon op dak realiseren. Als voorbeeld werden agrarische daken benoemd. Aansluitkosten zijn momenteel voor de agrariër zelf, waardoor zij het vaak niet doen. Kunnen 'wij' ze niet financieel daarbij ondersteunen zodat we de doelstellingen halen?

Verder werd ook benoemd dat er vaak wel financiën beschikbaar zijn, maar dat er onvoldoende projecten zijn. De projecten zijn soms niet in beeld of worden niet gerealiseerd terwijl het financieel wel haalbaar is. Er werd gezegd dat een goede business case nog geen project maakt. Tijdens de uitvoeringstafel werd gezegd dat de SDE niet genoeg is om ondernemers te motiveren. Bovengenoemde ontzorging door overheden en publiek-private co-creatie werd als oplossing hiervoor aangedragen.

Verder werd benoemd dat gekeken moet worden naar de vormgeving van kortingsleningen, zodat ze transparant en flexibel zijn. Hier kan bijvoorbeeld gekeken worden naar het type panelen, zodat je technologische ontwikkeling op kunt vangen.

2. Beperkte kennis & capaciteit

Voor veel eigenaren van grote daken is het investeren in zonnepanelen geen kernactiviteit. Niet alleen leidt dat ertoe dat investeringen vaak eerder naar zaken gaan die wel een kernactiviteit zijn, maar ook leidt dit tot terughoudendheid om te investeren. Partijen zijn onzeker over de aanpak, moeten eerst investeren in kennis, dat kost tijd en niet iedereen is bereid om hier tijd in te steken.

Vanuit de provincie wordt ondersteuning geboden om dit knelpunt aan te pakken: agrariërs kunnen een energiescan aanvragen bij LTO Noord, stichting Schooldakrevolutie ondersteunt scholen en adviesbureau Over Morgen ondersteunt bedrijven met een dak van meer dan 1000 m² bij het aanvragen van SDE++-subsidie.

Bij ondernemers is vaak een gebrek aan informatie omdat er een gebrek aan ervaring is; je installeert maar één keer zonnepanelen. Ontzorging zoals benoemd bij de algemene aandachtspunten is hierbij nodig. Daarnaast kan gekeken worden naar collectieve opslagsystemen bij bedrijventerreinen. Onafhankelijke kennis kan hierbij helpen. Ontzorging kan verschillende vormen aannemen, via de keuze van goede installateurs, evt. extra financieringsbehoefte, hulp bij subsidie aanvraag, een kwaliteitstoets en jaarlijkse controle, en verzekeringstips.

Ook tussen ambtenaren onderling kunnen er verschillen van inzicht zijn. Ambtenaren in verschillende beleidsdomeinen raken de energietransitie, maar 'willen' hier verschillende dingen in. Helder vastgoedbeleid per gemeente kan hierbij helpen. Verder kan gekeken worden hoe zon op dak meegenomen kan worden in het omgevingsplan. Binnen de gemeente is het gesprek hierover tussen verschillende ambtenaren gewenst. Ook tussen gemeenten kan samen opgetrokken worden ten aanzien van de verankering van zon op daken in omgevingsbeleid. Daarnaast is het gewenst dat gemeenteraadsleden ook meegenomen worden zodat zij zich betrokken voelen.

Tijdens de bijeenkomst werd de noodzaak van goede kennisdeling benoemd. Onder andere voor kleine en middelgrote gemeenten, via de provincie of RES-regio. Dit is ook handig omdat zon op dak doelgroepen kan hebben die in meerdere gemeenten actief zijn. Schoolgemeenschappen zijn bijvoorbeeld vaak in meerdere gemeenten actief. Hierbij zijn afspraken over projecten die in meerdere gemeenten uitgevoerd (kunnen) worden essentieel.

3. Beperkte verzekeraarbaarheid van zonnepanelen

Verschillende verzekeringsmaatschappijen zijn niet bereid om daken met zonnepanelen te verzekeren, uit angst voor brandgevaar. Dat betekent dat daken waarvan de eigenaar een verzekering heeft afgesloten met één van deze maatschappijen, effectief niet vol gelegd zullen worden met zonnepanelen.

Er lopen reeds gesprekken tussen verzekeraars en branchevereniging Holland Solar op Rijksniveau. Die gesprekken hebben nog niet tot een conclusie geleid.

Brandveiligheid kan in het geding komen door op onjuiste wijze aangebrachte panelen. Tijdens de uitvoeringstafel werden verschillende oplossingsrichtingen benoemd. Ten eerste kan het technisch veiliger maken van de installatie mogelijk gemaakt worden via normeringen, verplichtingen of een goed offertetraject. Vervolgens is het van belang dat goed personeel zorgt voor goede uitvoering die voldoet aan de instructies, gevolgd door goede keuring. Daarnaast is het spreiden van het risico, door als het fout gaat niet alleen ondernemers, maar ook de installateur of het keuringsbedrijf aansprakelijk te stellen een oplossingsrichting. Het aanspreken van de verzekeringsbranche kan hierbij helpen. LTO, de verzekeringsbranche of de installatiebranche kan het via het NPRES aankaarten. Verder kan hier ook voor gelobbyd worden.

4. Capaciteit van het net

De capaciteit van het elektriciteitsnetwerk is een knelpunt: immers, als er geen ruimte is om de opgewekte elektriciteit op het net aan te bieden, kan het niet uit om zonnepanelen te leggen. De netcapaciteit vormt echter een separaat issue: de Taskforce Infrastructuur van de Provincie pakt dit op. In principe valt dit buiten scope van deze uitvoeringstafel. De Taskforce levert wel input voor het uitvoeringsprogramma.

Echter, innovaties kunnen ook helpen om het punt van de schaarse netcapaciteit op te lossen. Denk aan koppeling van vraag en aanbod of opslag van elektriciteit en flexibiliteitsopties. Door hier meer ervaring mee op te doen en kennis hierover te delen, is het mogelijk om de gevolgen van het tekort aan netcapaciteit te beperken en zon op dak te realiseren. Tijdens de uitvoeringstafel willen we daarom kijken of het mogelijk is om afspraken te maken over innovatie.

Ten eerste is het van belang dat duidelijk is wat wél kan met het oog op netcapaciteit. Verder kan probleemcommunicatie worden verbeterd. De netbeheerder is hierbij actiehouder. De Taskforce Netinfrastructuur, opgezet door de provincie, is verantwoordelijk voor helderheid over prioritering. Daarnaast werd benoemd dat belemmeringen weghalen rondom netcapaciteit noodzakelijk is, zelfs als dat betekent dat er pas in 2025 lucht is. Er werd benoemd dat ondernemers het niet erg vinden om te wachten als de opwek van zonne-energie maar efficiënt is. Verder kan gekeken worden of SDE hierbij kan aansluiten.

Voor (o.a. agrarische) daken geldt soms dat het dak sterk genoeg is maar het net het niet aan kan. Een oplossing kan het clusteren van vraag en aanbod zijn, bijvoorbeeld via energyhubs. Daarnaast kan de provincie of het Rijk om budget gevraagd worden om dit toch voor elkaar te krijgen. Hierbij moeten de overheden zorgen voor prioritering van potentie. Daarnaast is het van belang de organisatie van de clustering uiteen te zetten: prioritering en fasering door de provincie in gesprek met de netwerkbeheerder, en inventarisatie door de gemeente in samenwerking met de netwerkbeheerder. Hierbij moet ook gekeken worden naar koppelkansen. De uitvraag kan dan onder initiatiefnemers gedaan worden. Met de netbeheerder moeten afspraken gemaakt worden over wanneer investeringen mogelijk zijn. De periode tussen idee en uitvoering kan echter (te) lang zijn om die investering als initiatiefnemer nog te (willen) doen. Tijdens de uitvoeringstafel werd gezegd dat gekeken moet worden of het risico gedragen kan worden door de netbeheerder. Verder werd gezegd dat er idealiter een investeringsdossier voor hele Provincie gemaakt wordt om de potentie inzichtelijk te maken.

Energiemanagement en het inzetten op innovatie en flexibiliteit werd als oplossingsrichting benoemd tijdens de uitvoeringstafel Zon op Dak. Zogenaemde 'smart' oplossingen, in samenwerking tussen gemeenten, kennisinstellingen, netbeheerder en het energiebedrijf. Op het gebied van bedrijventerreinen kan bijvoorbeeld gekeken worden of de opgewekte energie niet duurzame mobiliteit rondom het bedrijventerrein kan voeden. Zo kan je overtollige stroom op piekmomenten voor elektrisch vervoer gebruiken. Hier is publiek private samenwerking nodig, via laadhubs met publiek én privaat eigendom. Randvoorwaarde is dat elektrische bestelbussen, trekkers etc. ingezet met deze energie wel betaalbaar zijn. Daarnaast moeten we smart laden stimuleren en meer werken met accu's en opslag van

zonne-energie. Kennisdeling tussen particulieren en bedrijven, gefaciliteerd door overheden kan helpen. Hierbij moeten we ook nadenken over het flexibel maken van accu's door ze bijvoorbeeld op vrachtwagens te transporteren. Opslag is dan mogelijk, en dan kan je een accu bijvoorbeeld een week ergens anders neerzetten. Aandachtspunt is wel dat deze oplossingen nog in de kinderschoenen staan en verder uitgewerkt moeten worden.

Als laatste werd ook benoemd dat we ook moeten kijken wat er achter de meter aan besparingsmogelijkheden zijn om het net te ontlasten. Denk hierbij aan het belonen van mensen met weinig energieverbruik. Hier kan eventueel lobby vanuit de RES op ingezet worden. Er moet gekeken worden naar het Nationaal isolatie programma.

5. (Benodigde) dakconstructies en/of versterkingen

Als de dakconstructie niet stevig genoeg is, dient deze eerst versterkt te worden (of wellicht gebruik gemaakt van lichtgewicht zonnepanelen). Beiden leiden tot een verhoging van de kosten en daarmee tot een slechtere business case. Daarnaast kan het zijn dat de dakconstructie überhaupt niet geschikt is voor het leggen van zonnepanelen.

Tijdens de uitvoeringstafel werd het geven van subsidie voor een dakscan of om een dak te verstevigen door de provincie als een oplossing genoemd voor bestaande bouw. Daarnaast voor nieuwe bouw werd een toets aan, of regelgeving over, de stevigheid van daken benoemd, zodat nieuwe daken altijd sterk genoeg zijn voor zonnepanelen. Dit kan een plek krijgen in nationale wetgeving of bestemmingsplannen van gemeenten.

6. Overig

Tijdens de uitvoeringstafel werd benoemd dat er goed gekeken moet worden naar gezondheid en veiligheid. Kunnen hulpdiensten nog wel goed hun locatie bereiken, en wat voor impact hebben zonnepanelen op gezondheid? De knelpunten omtrent gezondheid zijn belegd bij het RIVM en TNO.

De combinatie tussen zon op daken en kleine windturbines werd benoemd als mogelijke oplossingsrichting. Dit valt buiten de scope van de RES maar is mogelijk wel interessant voor de uitvoering van de RES.

Vervolg

U heeft een week om te reageren op dit verslag; zijn er punten die we niet goed hebben overgenomen of hebben we dingen gemist? De verslagen zijn mede input voor de monitoringsstrategie in het uitvoeringsprogramma. U ontvangt de concepttekst van dit hoofdstuk, zodat u ook hierop uw aanvullingen kunt geven. Het streven is om het uitvoeringsprogramma december 2021 door de colleges te laten vaststellen. U ontvangt dan het gehele uitvoeringsprogramma.